

ANAYASA MAHKEMESİNE BİREYSEL BAŞVURU

Dr. Hüseyin Ekinci
Başraportör

İzmir

30.11.2012

◦ GENEL DURUM VE RAKAMLAR

- Türkiye;
- 1954'ten beri AİHS'ne taraf,
- 1987'de bireysel başvuru hakkını,
- 1990'da (o tarihte seçimlik olan) Divanın zorunlu yargı yetkisini tanımıştır.

- Aleyhine en çok başvuru olan 2. Ülke (1. Rusya).
 - 30 Eylül 2012 tarihi itibarıyla Türkiye'ye karşı 16.850 başvuru var.
 - Bu rakam, toplam başvurunun %12,1'ine karşılık geliyor.

- Başvuruların % 60'ı Daire önünde görülmesi gereken önemli davalar. (Bu oran Rusya'nın iki katı)
 - 50 yıllık istatistikler incelendiğinde Türkiye % 19 ile hakkında en çok ihlal kararı verilmiş olan devlet.

AIHM/TÜRKİYE

- Bakanlar Komitesi gündeminde 47 devlet aleyhine verilmiş 9922 dava uygulanmayı beklemektedir. (2010 yılı)
 - Bunlardan % 17'si Türkiye hakkında (Toplam 2010 yılında 1547 karar/ 2011 yılında 1780).
- 2010 yılındaki AIHM'nin toplam ihlal kararlarının % 20'si Türkiye aleyhine (Tüm ihlal kararlarının 1/5'i).
 - Tazminat miktarları:
 - Yalnızca 2010 yılında 24.542.000 Euro
 - 2011 yılında ise 30.887.568 Euro

SÖZLEŞMENİN GETİRDİĞİ YÜKÜMLÜLÜKLER

- AİHM'nin ihlale hükmetmesi taraf devlet açısından üç tür yükümlülük üç tür yükümlülük getirmektedir:
 1. Karardan doğan **tazminatı ödeme** yükümlülüğü;
 2. İhlalin başvuran üzerindeki sonuçlarının ortadan kaldırılmasını sağlayacak **önlemler alma** yükümlülüğü; [bireysel önlemler]
 3. Temel hak ihlallerinin tekrarının önlenmesi amacıyla **yapısal sorunların giderilmesi** [genel önlemler]

NEDEN BİREYSEL BAŞVURU?

- AİHM'e ülkemizden yapılan başvuruların çoğunlukla yargının işleyişiyle ilgili.
- Avrupa Konseyine üye diğer ülkelerin istatistiklerine bakıldığında, iç hukukunda etkin bireysel başvuru yolu bulunan ülkeler aleyhine açılmış AİHM önünde çok az sayıda dava olduğu görülmektedir.
- Yine AİHM tarafından bu ülkeler aleyhine verilen ihlal kararları az sayıdadır.
(Almanya ve İspanya örnekleri)

NEDEN BİREYSEL BAŞVURU ?-2

- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 2004(6) sayılı Tavsiye Kararında, AİHM'ndeki dava yükünün azaltılabilmesi için bireysel başvuru yönteminin iç hukukta tanınmasının gerekliliği vurgulanmıştır.
 - Taraf devletler 19 Şubat 2010 tarihinde Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen *Interlaken Deklarasyonu*yla iç hukuklarında Sözleşme'yi uygulayıcı ve temel hak ihlallerini etkin bir şekilde ortadan kaldıracak mekanizmaları en kısa sürede kurma taahhüdünde bulunmuşlardır.

MEVZUAT

- Bireysel başvuru, 12 Eylül 2010 tarihinde düzenlenen referandumla kabul edilen 5982 sayılı Kanun'un 1982 Anayasası'nın **148. ve 149. maddelerinde yaptığı değişiklikler ve Anayasa'nın Geçici 18. maddesi** hükümleri ile hukuk sistemimize girmiştir.
- 30 Mart 2011 tarihli ve **6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un özellikle 45 ilâ 51. maddeleri** bu Anayasa hükümlerini daha somut hâle getiren düzenlemelere yer vermektedir.
- 12 Temmuz 2012 tarihli ve 28351 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan **Anayasa Mahkemesi İktüzüğü de** bireysel başvurunun işleyişi konusunda oldukça ayrıntılı hükümler içermektedir.

BİREYSEL BAŞVURUNUN YASAL ALT YAPISI

- **Anayasa**
- m.148/III'te "**Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin**
- **kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla**
- **Anayasa Mahkemesine başvurabilir.**
- **Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."**

- **6216 sayılı Kanun (KYUK)**
- m. 45/1 (AY paralel) Ancak, AİHS. yanında "**buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller**" ibare.
- KYUK m.3/c'de AYM'nin görevleri arasında, "**Anayasanın 148 inci maddesi uyarınca yapılan bireysel başvuruları karara bağlamak.**" biçiminde düzenleme.

BİREYSEL BAŞVURUNUN TEMELİ VE AMACI

- Bireysel başvuru,
 - AİHS ile güvence altına alınan hakların ihlallerinin AİHM öncesinde iç hukukta denetlemesi suretiyle;
 - Ülkemizde, AİHS ve AİHM kararları ile oluşan evrensel insan hakları standartlarının temin edilmesini sağlama,
 - AİHM önündeki başvuruların ve ihlal kararlarının azaltılması,Amacıyla kabul edilmiştir.

BİREYSEL BAŞVURU NEDİR?

- **Bireysel başvuru,**

- Temel hak ve özgürlükleri kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal edilen bireylerin

- diğer başvuru yollarını tükettikten sonra gidebilecekleri

- **“istisnai ve ikincil nitelikte”** (AİHM'deki gibi)

- bir hak arama yoludur.

- Temel hak ve özgürlüklerin korunması öncelikle kamu organlarının ve temsilcilerinin, yerel ve genel yargı mercilerinin görev ve sorumluluklarında bulunmaktadır.

- **Yeni bir başvuru yolu,**

- Mevcut idari ve yargısal hak arama yollarından
- AİHS'te düzenlenen bireysel başvuru mekanizmasından farklılıklar içermektedir.

BİREYSEL BAŞVURUNUN İŞLEYİŞİ

BAŞVURUYA KONU HAKLAR

- Bireysel başvuru, Anayasa'da yer alan temel hak ve özgürlüklerinden AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu Protokoller kapsamındaki herhangi birinin ihlali nedeniyle yapılabilir.
 - **Örneğin** “yaşama hakkı”, “işkence ve eziyet yasağı”, “zorla çalıştırma yasağı”, “kişi hürriyeti ve güvenliği”, “hak arama hürriyeti”, “suç ve cezaların kanuniliği” vb.

BİREYSEL BAŞVURUNUN İŞLEYİŞİ-1

BAŞVURULARIN ALINMAYA BAŞLANMA TARİHİ

- Bireysel başvuru **24 Eylül 2012** tarihi itibarıyla alınmaya başlanmıştır.
- AYM, **23 Eylül 2012** tarihinden sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceleyebilecektir.
 - Bu tarihten önce kesinleşen kararlara karşı bireysel başvuru mümkün değildir.
 - **Örneğin** 20 Eylül 2012 Perşembe günü Yargıtay ilgili dairesince incelenip onama kararı verilmesi nedeniyle kesinleşen bir kararın, anayasal temel hakkını ihlal ettiği iddiası ile yapılan bireysel başvuruyu, AYM'nin inceleme yetkisi bulunmamaktadır.

BAŞVURU KOŞULLARI

- **1- Bir temel anayasal hakkın ihlali,**
- **2- Hukuki yarar,**
- **3- Hukuksal başvuru yollarının tüketilmesi.**

Bireysel Başvuru Koşulları

- **Kamu Gücü Tarafından Bireysel Temel Hakkın İhlal Edilmesi**
- Başvurucunun, AİHS kapsamında korunan bir temel anayasal hakkının “**bir kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiası**”nı,
 - Kamu gücü işlemleri; yasama, yürütme ve yargı organlarınca yapılan işlemler
 - 6216 sayılı Yasa'nın 47. maddesinde başvuru dilekçesine eklenmesi gerekli belgeler arasında “**ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların aslı ya da örneği**”nden söz edilmesi, bunun idarî bir işlem ya da yargısal karar olabileceğini göstergesidir.
- **Kamu gücü davranışı,**
 - bir eylem ya da işlem gibi **olumlu bir davranış** ya da
 - yapılması gereken bir işlem ya da eylemin yapılmaması biçiminde **olumsuz bir davranış** da
 - Olabilir.

BİREYSEL BAŞVURUYA KONU İŞLEMLER

- Bireysel başvuru;
 - Bireyler açısından
 - **bağlayıcı ve emredici kamu gücü işlemlerine karşı yapılabilir.**
 - **Bu nedenle;**
 - Bağlayıcı olmayan işlemler, genel direktifler, kurum içi görüş bildirimleri, bilirkişi raporları, öneri ya da tavsiyeler,
 - Kamu idarelerinin kişilerle eşit hukuki statülerle giriştiği özel hukuk işlemleri,
 - kural olarak bireysel başvuruya konu edilemez.
 - Öte yandan,
 - **Anayasa Mahkemesi kararları ile**
 - **Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler** bireysel başvurunun konusu olamaz.(m.45/III)
 - 6216 sayılı Yasanın 45/II. maddesi gereğince
 - Yasama işlemleri ile
 - düzenleyici idarî işlemler aleyhine
 - doğrudan bireysel başvuru yapılamaz.

HUKUKİ YARAR KOŞULU

- Bireysel başvuru ancak ihlâlâle yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmâl nedeniyle
 - **güncel ve**
 - **kişisel bir hakkı**
 - **doğrudan** etkilenenler tarafından yapılabilir (m. 46/1).
- Bireysel başvurulara ilişkin olarak Almanya ve İspanya gibi Ülkelerin yüksek mahkemelerin içtihatlarıyla geliştirdikleri “**kişisel, doğrudan ve güncel**” bir yararın olması ölçütü 6216’na bir yasa kuralı olarak dahil edilmiştir.
- Hukuki yararın varlığı yalnızca başvuru anında değil, AYM tarafından kararın verildiği tarihte de aranır.
 - Bir kamu işlemindeki Anayasaya aykırılığın tespitindeki kamusal yarar, bu açıdan yeterli kabul edilemez.
 - Dolayısıyla davacının başvuru konusu ettiği idari işlem sonradan kaldırılmışsa Yasa’nın aradığı güncel ve doğrudan bir yarar unsurunun varlığı söz konusu olmayacaktır.

Hukuksal Başvuru Yollarının Tüketilmesi

- Bireysel başvurunun ikincil nitelikte olması nedeniyle bu yola başvurulmadan önce ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için **kanunda öngörölmüş**
 - **idarî ve**
 - **yargısal****başvuru yollarının tümünün tüketilmesi** zorunludur. (m. 45/II)
- Bireysel başvuru, başka yolla giderilemeyen temel hak ihlallerini ortadan kaldırmaya yönelik olarak bireylere tanınan son çaredir.
 - Temel hak ihlalinin genel mahkemelerin hiyerarşik düzeni içinde ortadan kaldırılması ve çözölmesine yönelik olanaklar kullanılmalıdır.
 - **Kesinleşmiş karar ortaya çıkmadığı sürece bu yola başvurulamaz.**

Önem Taşımayan Başvurular

- Kabul edilemezlik kararı alınabilmesinin bir diğer nedeni ise m. 48/II'de belirtilmiştir:
 1. **Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya**
 2. **temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve**
 3. **başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvurular ile**
 4. **açıkça dayanaktan yoksun başvuruların**
 - kabul edilemezliğine karar verilebilir.
 - Bu hüküm, başvurucuyu, dilekçesinde verilecek kararın anayasal önemi konusunda yeterli kanıt sunma ve savlarını gerekçelendirme konusunda özenli davranmaya sevk edecektir.
 - Özellikle mahkeme kararlarına karşı yapılan başvurularda,
 - başvuruya konu kararın yalnızca belirli bir hukuksal normu ihlal etmekte kalmadığını,
 - aynı zamanda AİHS'de güvence altına alınmış bir Anayasal hakkını
- ihlal ettiğinin gerekçelerini de göstermek durumunda kalacaktır.

BİREYSEL BAŞVURUNUN İŞLEYİŞİ

(KİŞİ BAKIMINDAN YETKİ)

- Kamu gücünün işlemi nedeniyle temel hakkının ihlal edildiğini iddia eden **“herkes”** bireysel başvuru hakkına sahip.
- **Yabancılar** için başvuru hakkı sadece yabancılara tanınan haklarla sınırlı olarak kabul edilmiştir.
 - **Örn.** salt Türk vatandaşlarının sahip olduğu seçme ve seçilme hakkı gibi konularda yabancıların yaptığı bireysel başvurular reddedilir. Bununla birlikte yabancılar, örneğin yaşama hakkı ya da işkence ve eziyet yasağının kamu gücünün işlemleri nedeniyle ihlal edildiğini iddia ederek AYM'ye başvurabilirler.
- **Kamu tüzel kişilerinin** bireysel başvuru hakkı yok.
 - **Örn.** Merkezi idare içinde yer alan kurumlar (bakanlıklar, belediyeler, il özel idareleri ve köy tüzel kişilikleri)
- **Özel hukuk tüzel kişileri** örgütlenme hürriyeti veya hak arama hürriyeti bağlamında sadece tüzel kişiliğe ait haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilirler.
 - **Örn.** Özel hukuk tüzel kişisi olan dernek; mülkündeki bir taşınmazın kamulaştırılması işlemi nedeniyle bireysel başvuru yapabilir, üyesinin mülkiyet hakkına müdahale nedeniyle bireysel başvuru yapamaz.

BİREYSEL BAŞVURUNUN İŞLEYİŞİ (YER BAKIMINDAN YETKİSİ)

- Bireysel başvuruya konu işlemin, T.C. Devletin egemenlik yetkisini kullandığı coğrafi alanlardaki kamu gücü işlemi olması gerekir.
 - **Örneğin** KKTC'nin egemenlik alanı içinde meydana gelen bir ihlal nedeniyle AYM'ye bireysel başvuru yapılması ve AYM'nin böyle bir başvuruyu incelemesi mümkün değildir.

BİREYSEL BAŞVURUNUN İŞLEYİŞİ BAŞVURULARIN YAPILMASI

- Başvurular İçtüzük ekindeki ve Mahkemenin internet sitesinde yayımlanan başvuru formu ya da ondaki bütün bilgileri içeren aynı formatta bir dilekçe kullanılarak;
 - Anayasa Mahkemesine doğrudan,
 - diğer mahkemeler
 - ya da yurt dışı temsilcilikler vasıtasıyla yapılabilir.
- Bu formun doldurulmasında Bireysel Başvuru Formu Kılavuzundan yararlanılabilecektir.

Fax, Mektup ya da Elektronik Posta Yoluyla Başvuru Sorunu

- Yasa'da Yasa'da fax ya da elektronik posta yoluyla başvuruları alabilme konusunda İÇTÜZÜKTE düzenleme yapılmasına imkan tanınmıştır. (m. 47/I).
- Mektup, telgraf ya da diğer elektronik iletişim araçları kullanılarak başvuru yapılmasına imkan tanınmaması eleştirilebilir.

Başvuru Dilekçesine Eklenmesi Gerekli Belgeler

- ❑ İhlâlâ neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların aslı ya da örneği,
- ❑ Başvuru harcının ödendiğine dair belge,
- ❑ Başvurucu bir avukat tarafından temsil ediliyorsa, vekâletname.

BAŞVURU DİLEKÇESİNDE EKSİKLİKLERİN BULUNMASI

- Başvurucu formu ya da eklerinde herhangi bir eksiklik varsa
 - AYM Bireysel Başvuru Bürosunca eksikliğin giderilmesi için başvuru veya varsa vekiline
 - **Onbeş günü geçmemek üzere bir süre** verilir.
- Bu bildirimde ayrıca
 - geçerli bir mazereti olmaksızın
 - **Onbeş günlük sürede** eksikliğin tamamlanmaması durumunda ***başvurunun reddine karar verileceği ihtar***ının da yapılması gerekmektedir.
 - Başvurucu, başvuru süresini haklı bir mazereti nedeniyle kaçırmışsa mazeretin kalktığı tarihten itibaren 15 (onbeş) gün içinde başvurusunu yapabilir.
 - Örneğin mücbir sebep veya ağır hastalık gibi durumlar, haklı mazeret olarak kabul edilmektedir.

Bireysel Başvuruya İlişkin Süre Sınırı

- **Bireysel başvurunun,**
 - kanunlarda zorunlu idari ya da yargısal başvuru yolu öngörülen işlem veya kararlar için, başvuru yollarının tüketildiği tarihten;
 - başvuru yolu öngörülmemişse ihlâlin öğrenildiği tarihten itibaren
 - **otuz gün içinde** yapılması gerekir. (m. 47).
- **Bu süreler**
 - başvuru konusu kamu işlemi için bir **tebliğ** yapılması gerekiyorsa o tarihten
 - ya da tefhim edilmişse **tefhim** tarihinden başlar.
 - Tebliğ ya da tefhim söz konusu değilse, bu durumun başvuran tarafından **öğrenildiği tarih**ten başlar.
- Eğer başvurucuya kamu otoritelerince söz konusu kararın tümü verilmemişse, başvurucunun bu konudaki talebiyle birlikte sürenin keşildiğinin kabul edilmesi yerinde olur.
- Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuruda bulunulamamışsa,
 - mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve
 - mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilmesi olanağı vardır.
 - Bu takdirde Mahkeme, öncelikle başvurucunun mazeretinin geçerli görülüp görülmediğini inceleyerek talebi kabul veya reddeder.

Başvuru Ücreti/Adli Yardım

- Bireysel başvurular harca tâbidir.
- Bu harcın miktarı 492 sayılı Harçlar Kanununun 5/A maddesi gereğince 172.50 TL'dir.
- Başvuruların harca bağlanması bireysel başvuruların da iptal ve itiraz başvurularında olduğu gibi objektif hukuk düzenini korumaya yönelik bir araç olduğu gerekçesiyle eleştiri konusu yapılabilir.
- Bireysel başvuruların harca tabi tutulmasının nedeni, Mahkemenin büyük iş yükü ile karşılaşması neticesinde işlevselliğini yitirmesi endişesidir.
- Ancak, bu harcı karşılamaya gücü olmayanların hukukumuzda tanınmış bulunan adli yardım kurumundan yararlanma imkanları her zaman vardır.
 - Genel hükümlere göre bu konuya ilişkin talepler başvuruların kabul edilebilirliği hakkında karar verecek Bölüm veya Komisyonlar tarafından hükme bağlanır.

BİREYSEL BAŞVURUNUN İŞLEYİŞİ-15

BAŞVURULARIN İNCELENMESİ

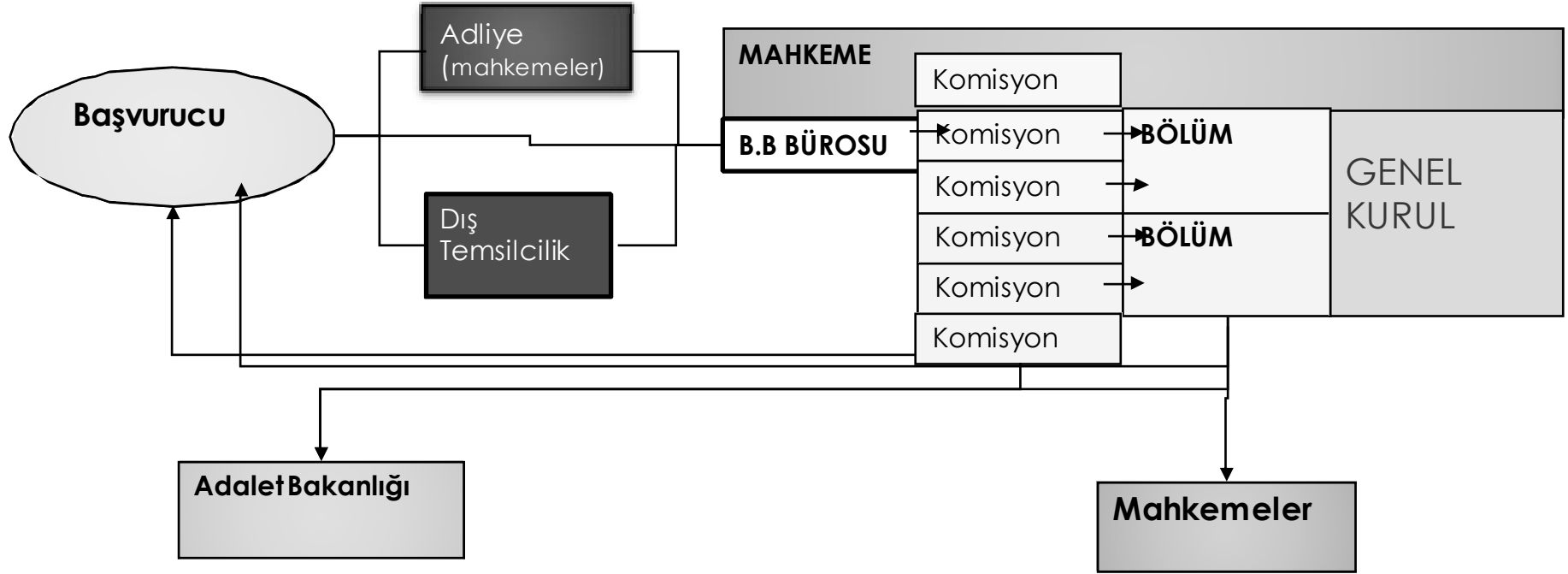
- Bireysel başvurular Mahkemedeki iki bölüm ve bu bölümlere bağlı üçer komisyon tarafından incelenmektedir.
- **Kabul edilebilirlik incelemesi**
- Kural olarak bireysel başvuruların kabul edilebilirlik incelemesi ikişer üyeden oluşan Komisyonlarca yapılacaktır.
- **Esas incelemesi**
- Bir başkanvekili başkanlığında dört üye ile toplanan Bölümlerce yapılmaktadır.
 - Bununla beraber Bölümler, bazı hâllerde başvuruların kabul edilebilirliği konularında incelemede bulunmaya yetkilidirler.
 - Bölümlerin kabul edilebilirlik ve esas incelemesini birlikte yapabilmeleri de mümkündür.

KABUL EDİLEBİLİRLİK İNCELEMESİ

- Kabul edilebilirlik incelenmesi **komisyonlar** tarafından yapılacaktır.
- Komisyonlarca öncelikle
 - kişi,
 - konu ve
 - yöntem açısından
 - başvuru koşullarının bulunup bulunmadığı hususlarını incelenecektir.
 - Bunun neticesinde Komisyonlar başvuru hakkında kabul edilebilirlik ya da edilemezlik kararını vereceklerdir.
- Başvuru dilekçesinin
 - gerekli **biçimsel koşulları** taşımadığı ve
 - Mahkeme tarafından verilen **ek sürede bu eksikliklerinin giderilmediği** takdirdeBaşvuru hakkında **kabul edilemezlik kararı** verilecektir.

İnceleme Yöntemi

- Bölümler, bireysel başvuruları incelerken öncelikle
 - Mahkemenin Kuruluş Yasası'nda ve
 - İçtüzüğündeki kurallara uymak zorundadır.
 - Bunlarda hüküm bulunmayan konularda ilgili usûl kanunlarının bireysel başvurunun niteliğine uygun hükümlerinin uygulanması gerekmektedir (m. 49/VII).
- İncelemenin dosya üzerinden yapılması ilkesi benimsenmiştir.
 - Buna rağmen Mahkemenin gerekli görmesi hâlinde duruşma yapabilmesine de imkan tanınmıştır.
- Bölümler bireysel başvuruları incelerken bir temel hakkın ihlal edilip edilmediğine yönelik her türlü araştırma ve incelemeyi yapabilirler. Gerekli görülen bilgi, belge ve deliller ilgililerden istenir.
- Bireysel başvurunun kabul edilebilirliğine karar verilmesi hâlinde, başvurunun bir örneği Adalet Bakanlığına bildirilir. Bakanlık gerekli gördüğü başvurulara ilişkin olarak açıklama gönderebilir.

BİREYSEL BAŞVURU İNCELEME AKIŞ ŞEMASI

GEÇİCİ TEDBİR KARARI ALABİLME İMKANI

- Bireysel başvurunun niteliği gereği, kesin karar ve işlemler aleyhine yapılması gerektiğinden, başvuruya konu **karar ya da işlemin yürürlüğü üzerine etkisi yoktur.**
 - Dolayısıyla incelemenin sonuçlandırıldığı ana kadar bireyin kamu gücü işleminin etkisinden koruyucu işlevi bulunmamaktadır.
 - kamu gücü işlem ve kararı nedeniyle ortaya çıkabilecek ağır zararları ve
 - AYM kararlarının işlevsiz kalmasını önlemek için
 - bireysel başvuruda geçici tedbire hükmedilebilme imkanı tanınmaktadır.
- Başvurucunun **yaşamına ya da maddi veya manevi bütünlüğüne yönelik ciddi bir tehlike** bulunduğu anlaşıldığına üzerine, Bölümlerce esas inceleme aşamasında gerekli tedbirlere resen veya başvurucunun talebi üzerine karar verilebilir.

Tedbir Kararlarının Niteliği

- **Bölümler, ESAS İNCELEME aşamasında,** başvuruçunun temel haklarının korunması için zorunlu gördükleri tedbirlere
 - re'sen veya
 - başvuruçunun talebi üzerine karar verebilir.
 - Tedbire karar verilmesi hâlinde, esas hakkındaki kararın **en geç altı ay** içinde verilmesi gerekir. Aksi takdirde tedbir kararı kendiliğinden kalkar (m. 49/V).
- Maddede geçen "verebilir" ibaresinin bu hususun tamamıyla Mahkemenin takdirine bırakıldığı ve takdir hakkının sınırsız olduğunun kabulüne imkan yoktur. Bu konudaki yetki ancak başvuruçunun temel haklarının korunması açısından zorunlu olması hallerinde ve istisnai olarak kullanılabilir.
- **Mahkeme, geçici olarak bir tedbire hükmederken,**
 - Başvuruçunun karşı karşıya kaldığı temel hak ihlali nedeniyle içinde bulunduğu **şartların ağırlığı ve zorlayıcılığı** ile
 - hükmolunacak **geçici tedbir kararının sonuçlarını** değerlendirmek durumundadır.
 - Karşılaştırma konusu yapılacak unsurlar, bireysel başvurunun başarı şansı ve bireysel başvurunun sonuçlarıdır. Her ne kadar fıkradaki düzenlemede başvurunun "**Başarı Şansı**"na dair herhangi bir unsura yer verilmemişse de, pratikte başarı şansı ve sonuca ilişkin öngörülerin birbirine koşul olarak dikkate alınacağı açıktır.

ESAS HAKKINDAKİ İNCELEME

- Komisyonlar ya da belirli koşullar altında bölümlerce kabul edilebilirliğine karar verilen bireysel başvuruların esas incelemesi BÖLÜMLER tarafından yapılacaktır.

İncelemenin kapsam ve sınırı

- Bölümler tarafından yapılacak inceleme,
 - başvuruya konu edilen kamu işleminde bir **temel hakkın ihlal edilip edilmediği** ve
 - varsa bu **ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı**nın belirlenmesi ile sınırlı olarak yapılması gerekmektedir.
 - Bu sınırlamanın dışına çıkılarak **kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılması mümkün değildir.**

Verilebilecek Kararlar

- Kabul edilebilirlik kararı üzerine bölümlere intikal ettirilen başvurulara ilişkin olarak bölümlerin temel olarak iki yönde karar alınması mümkündür;
 - 1- Bir temel hakkın ihlal edildiği,
 - 2- Bir temel hakkın ihlal edilmediği.
 - Kamu işleminde ihlal bulunmadığı yönündeki karar, niteliği açısından bu işlemin Anayasa'ya uygunluğunun tespiti anlamına geldiğinden özellik taşımamaktadır.
- Bireysel başvurudan feragat mümkün olduğundan başvurucunun davadan feragati hâlinde, düşme kararı verilir.

BİR ANAYASAL HAKKIN İHLAL EDİLDİĞİ KARARI

- Bir temel hakkın ihlal edildiğinin tespiti durumunda yeni bir durum ortaya çıkmaktadır. Bu takdirde Mahkemece
 - ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilmesi gerekmektedir.
 - İhlalin bir Mahkeme kararından kaynaklanması durumunda
 - öncelikle AYM bu ihlalin giderilmesi için yeni bir yargılamaya gereksinim bulunup bulunmadığı konusunda değerlendirme yapılması gerekmektedir.
- **Yargılamanın yenilenmesinde hukuksal açıdan bir yarar olmaması**
- Bir ihlal tespit edilmiş olmasına rağmen bunun giderilmesi yeni bir yargılama gerektirmiyorsa;
 - doğrudan **başvurucu lehine tazminata** hükmedebilecektir.
 - Bu durum özellikle yargılama süresinin uzunluğu vs. sebeplerle ihlalin giderilmesi bakımından yargılamanın yenilenmesinde yarar bulunmadığı hallerde söz konusu olacaktır.
- Yargılama yapılmasında hukuki yarar yoksa başvurucu lehine **doğrudan tazminata hükmedilebileceği** gibi bu konuda başvurucuya genel mahkemelerde dava açması yolunu da gösterilebilecektir.

İhlalin Giderilmesinin Yeni Bir Yargılamayı Gerektirmesi

- İhlalin ortadan kaldırılması için yeni bir yargılama gerekli ise bu takdirde
 - ihlalin ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya
 - ihlale neden olan işlemi yapan mahkemeye yargılamanın yenilenmesi için gönderilir.
- Bu karar doğrultusunda yeniden yargılama yapmakla yükümlü olan mahkemenin,
 - Anayasa Mahkemesinin ihlâl kararında tespit ettiği ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak nitelikte karar vermesi gerekmektedir.
- Bu karar bütün diğer mahkemeler açısından bağlayıcı olduğundan bu yargı mercilerinin buna direnmesi ya da aksi yönde karar vermeleri düşünülemez.
- Bu kurala aykırı hareket edilmesi yani Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı görüşe uygun karar verilmemesi
 - her şeyden önce yeni bir temel hak ihlali oluşturacağından,
 - başvuruçunun tekrar Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi mümkündür.

İHLAL KARARI VE MAHKEMELERİN GÖREVİ

- İhlalin ortadan kaldırılması için yeni bir yargılama gerekli ise bu takdirde
 - ihlalin ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya
 - ihlale neden olan işlemi yapan mahkemeye yargılamanın yenilenmesi için gönderilir.
- Bu karar doğrultusunda yeniden yargılama yapmakla yükümlü olan mahkemenin,
 - Anayasa Mahkemesinin ihlâl kararında tespit ettiği ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak nitelikte karar vermesi gerekmektedir.
- Bu karar bütün diğer mahkemeler açısından bağlayıcı olduğundan bu yargı mercilerinin buna direnmesi ya da aksi yönde karar vermeleri düşünülemez.
- Bu kurala aykırı hareket edilmesi yani Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı görüşe uygun karar verilmemesi
 - her şeyden önce yeni bir temel hak ihlali oluşturacağından,
 - başvuruçunun tekrar Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi mümkündür.

Kararların Tebliđi

- Bölümlerin esas hakkındaki kararlarının gerekçeleriyle birlikte
 - başvurucuya,
 - temel hak ihlaline neden olan adli ya da idari organa tebliğ edilir.
- Ayrıca kararın bir örneğin
 - Adalet Bakanlığına gönderilmesi de gerekmektedir.
- Yine
 - ihlal kararlarının tümü Mahkemenin internet sayfasında,
 - İçtüzükte belirlenen nitelikteki kararlar ise Resmi Gazete'de yayımlanacaktır.

İçtihat Farklılıklarının Giderilmesi

- Bireysel başvurular nedeniyle
 - farklı komisyonlarca verilen kabul edilemezlik içtihatları ile
 - bölümler tarafından verilen ihlal ya da red kararları arasında süreç içinde uyumsuzlukların çıkması mümkündür.
- Yasa bu konudaki içtihat farklılıkların giderilmesi açısından,
 - komisyonlar arasındaki içtihat farklılıkları, bağlı oldukları bölümler;
 - bölümler arasındaki içtihat farklılıkları ise Genel Kurul tarafından karara bağlanacağı hükmünü amirdir.
- Ancak bu sorunun nasıl gündeme alınıp karara bağlanacağı konusunda ayrıntılı düzenleme yapılmamış, buna ilişkin diğer hususlar İçtüzüğe bırakılmıştır.
- Özellikle bireysel başvuru neticesinde Mahkemenin kararlarına karşı itiraz usulünün öngörülmemesi karşısında
 - bunun ancak komisyonda ya da bölümde görevli üyelerce gündeme getirilebileceği değerlendirilmektedir.

Başvuru Hakkının Kötüye Kullanılması

- Bu kurumdan beklenen toplumsal yararın elde edilmesi, öncelikle Mahkeme önündeki iş yükünün aşırı düzeyde artmasının engellenmesiyle mümkün.
 - Bu hakkın sui istimaline karşı önlem alınmaması, gereksiz zaman ve emek kayıplarına neden olabilecektir.
 - Bu yolun yargı mercilerince verilen ve kesinleşen kararlara karşı yeni bir temyiz yolu olarak algılanması olasılığı ve tehlikesi vardır.
- Bunu engellemeye yönelik bir tedbir olarak Yasa'nın 51. maddesinde;
 - Bu hakkı açıkça kötüye kullananlar yargılama giderleri dışında,
 - ikibin Türk lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasına da çarptırılabilir.

Bu disiplin para cezası hükmedildiği anda

 - Kesindir. ,
 - itirazı kabil değildir.
 - amme alacaklarının tahsili hakkında usule göre tahsil edilecektir.

BİREYSEL BAŞVURULARIN YAPILMASI

- **“66 Soruda AYM’ye Bireysel Başvuru”**
kitapçığı
 - Bireysel başvuru yapacak kişilere, avukatlara ve bu alanda temel bilgilere erişmek isteyen herkese yönelik özlü bilgiler içeren el kitabı hazırlanmış ve ilk etapta 25 bin adet basılmıştır.
- **Bireysel Başvuru Formu Kılavuzu:**
 - Başvuruların daha nitelikli olmasını ve şekli eksikliklerin mümkün olduğunca azaltılması için başvuru kılavuzu hazırlanmıştır.

AYM-AİHM İLİŞKİSİ

- Anayasa Mahkemesi bireysel başvuruları incelerken kararını Anayasa hükümlerine göre verecektir.
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ilkönce bireysel başvuru konusu hakların neler olduğunun belirlenmesinde kullanılması gereken bir kriterdir.
- Öte yandan bütün idari ve yargısal makamlarca Sözleşme'ye uyulması bir zorunluluk olduğundan Anayasa Mahkemesinin kararını alırken Anayasa hükümlerini mümkün olduğu ölçüde Sözleşmeye uygun şekilde yorumlayıp bir sonuca varması beklenir.

SONUÇ YERİNE...

- Bireysel başvuru kurumunun başarılı olması;
 - Anayasa Mahkemesinin,
 - Diğer mahkemelerin
 - Yargı kurumlarının
 - İdarenin ve
 - Yasamanın
 - İnsan hakları standartlarına uymaktaki özenine bağlıdır.

teşekkürler